

Sharon Dodua Otoo

Ada's plek

Vertaald uit het Duits door Kris Lauwerys en Isabelle Schoepen

SIGNATUUR

2022

Ada

Totope, maart 1459

In de langste nacht van het jaar kleefde er bloed aan mijn voorhoofd, en mijn baby stierf. Eindelijk. Toen hij alleen nog maar zachtjes kon kermen, aaide Naa Lamiley over zijn wang. Mooi, dacht ik, dat dat zijn laatste herinnering zal zijn. Ze lag vlak naast hem, het kind tussen ons beiden in, en haar hoofd rustte tegen dat van mij. Naa Lamileys ogen glansden toen ze me verzekerde dat het niet meer al te lang zou duren, ‘zo God het wil’. Ze fluisterde, vooral omdat onze moeders allemaal aan het andere eind van de kamer sliepen, maar Naa Lamileys stem zou het sowieso hebben begeven. Samen hadden we de afgelopen drie nachten aan de zijde van mijn baby gebeden en gehuild. Ik hoorde haar amper en verstond haar nog minder. Terwijl ze hem aaide, had ze me aangekeken alsof ze verwonderd was over mijn irritatie, hoewel de zin ‘Wat weet jij daarvan?’ niet over mijn lippen was gekomen. In een sowieso ondraaglijke situatie was dit een bijzonder vreemd moment. Naa Lamiley wist altijd alles. Ik wilde op dit moment waarop het letterlijk om mijn eigen vlees en bloed ging niet weer zo’n onwetende indruk maken. De noodoplossing: aan mijn voorhoofd krabben. Krabben en daarbij vergeten dat ik bloed onder mijn nagels had.

De paar kaarsen die Naa Lamiley had weten te vinden en naast de deuropening had gezet flakkerden.

‘Zo is het toch ook bij Kofi gegaan,’ fluisterde ze zacht, alsof ze mijn zoon niet wilde storen bij het sterven. Schande over mij. Dat was niet eens zo lang geleden. De stilte die daarop

volgde, die vooral aan mijn schaamte en haar medelijden toe te schrijven was, begeleidde ons door zijn laatste martelende ademhalingen. De kaarsen huilden.

Naa Lamiley had buiten op het maanverlichte erf een bedje van palmladeren gemaakt om het lijkje op te baren. Ze legde er een wit doekje bij. Een graf was er niet. De jongen had niet eens een naam, hij was immers pas vijf dagen oud. In elk geval was hij langer gebleven dan mijn eerste kind. Ook een jongen. Meteen na de geboorte had hij zijn ogen geopend en om zich heen gekeken, en kennelijk beviel het hem niet wat hij zag. Hij verliet ons nog voordat ik hem op de arm had kunnen nemen.

Naa Lamiley drukte kort mijn hand, steunde op haar knieën en kwam overeind. Dat wilde ik ook doen, maar met grote moeite kwam ik slechts halverwege, nog net in hurkhouding. Het werd tijd om hem naar buiten te dragen – ik bleef op de grond zitten. Ze boog zich over een van de vlammen – ik bleef zitten, ik kon niet anders. Ze blies de kaars uit, daarna de volgende, en nog een, tilde ten slotte het babylijkje op en droeg het onze kamer uit. Ik bleef zitten, ik wilde niets anders. Het donker troostte me.

Door de deuropening kon ik zien hoe Naa Lamiley mijn baby in haar armen wiegde, hoe ze zijn lichaam zachtjes op de palmladeren legde, hoe ze zijn hoofd liefdevol recht legde, zijn lippen tegen elkaar drukte. Hoe ze haar tranen wegknipperde. Ik leunde achterover tegen de muur, deed mijn ogen dicht en dommelde in.

Bij zonsopgang – zijn lichaam was nog warm – waren de oudere, spugende, tandeloze vrouwen het erover eens dat ik de hele zaak maar beter zo snel mogelijk kon vergeten. Ze zaten naast elkaar op de bank vlak voor onze kamer en observeerden het verloop van de ochtend. De tandeloze die het slechtst kon zien knikte gewichtig in de richting van Naa Lamiley en zei dat ik nog jong was en dat ik, zo God het wilde, vast nog drie gezonde kinderen na elkaar zou kunnen baren.

‘Of, giechelde Mami Ashitey, die even stopte met bezemen, ‘misschien alle drie tegelijk!’ En alsof dat de beste grap aller tijden was, proestten ze het allemaal uit. Hun borstkas ging op en neer, en al snel rolden de eerste lachtranen. Ik beet op mijn lip. Wisten ze dan niet dat de profetie luidde dat ik, de vrouw die door iedereen Ada werd genoemd, maar één kind tot in de volwassenheid zou begeleiden?

Naa Odarkor, die massa’s garnalen aan het frituren was die later naar de markt moesten worden gebracht, smeed haar waaier op de grond en sprong op van de vuurplaats. De tandeloze die het slechtst kon horen moest ondersteund worden omdat ze zo hard lachte dat ze bijna van de bank was gevallen.

Zo snel mogelijk vergeten? Ik vocht om elke herinnering aan hem! Uit alle macht hield ik de zurige geur van mijn zoon vast. Zijn gemurmur klonk nog na in mijn oren, alsof hij maar pas had opgehouden aan mijn borst te zuigen. En ik verlangde daarnaar terug, o! Mijn barstensvolle borsten knepen haast mijn adem af. Hoe gekloofd en open mijn tepels ook waren, ik wenste niets inniger dan de kwellung van het schieten van de melk te verruilen voor de foltering van het zogen. Naa Lamiley schudde haar hoofd en beet op haar gescheurde duimnagel terwijl de tandelozen me opnieuw uitlachten – maar het was echt waar: ik kon nog altijd voelen hoe hij me had aangestaard toen ik hem in mijn armen hield. Alsof hij me beloofde voor altijd bij me te blijven. Of misschien tegen me zei dat ik zonder hem nooit echt had geleefd.

‘Eh-eh!’

‘Hij is je MAN niet, o!’

Ik draaide me weg. Mocht ik soms alleen om een mens rouwen met wie ik ooit had geslapen? Pff!

Ik wilde geen graf. Er mocht niet weer zo’n verlaten, overwoekerde plek zijn waar niemand naar zou omkijken nadat we allemaal waren weggetrokken – en dat zou binnenkort gebeuren, we wachtten alleen nog op het teken. Geen graf. Maar

een ritueel moest er wel zijn, Naa Lamiley wist welk.

Pas in de vroege avond, nadat het vuur opgepookt, de soep bereid en de yamswortels gestampt zouden zijn, pas nadat we allemaal gegeten zouden hebben, zou een van mijn moeders 'zich over de baby ontfermen'. Tenzij ik er zachtjes met hem vandoor zou kunnen gaan terwijl de tandelozen – te midden van geplukte veren en ontweide kippen – nog druk zaten te discussiëren. Ik zou dan naar het grote water lopen, tot vlak bij de rand, en het minuscule tot rust gekomen lijfje in de golven laten glijden. Zo wilde ik het graag.

Omdat ik me niet op de markt wilde vertonen – het was te vroeg – stuurde ik Naa Lamiley erop uit om de twee of drie yamswortels te halen die we voor het ritueel nodig hadden. Ze knikte – eerst moe, daarna vastberaden – en verdween met een korf vol gerookte vis. Ik dreigde ook te verdwijnen. Langzamerhand breidde het zwart voor mijn ogen zich uit. Een gat. Als ik daarin viel, zou ik er nooit meer uit komen.

De tandelozen kwamen tot bedaren, en de kippen, die stopten ook met kakelen en fladderen. Mami Ashitey giechelde nog altijd, terwijl ze met haar armen zwaaiend rondstrompelde.

'Naa?' riep ze. Haar rechteroog traande.

Naa Odarkor schudde haar hoofd. Enkele ogenblikken eerder had ze heel precies gezien hoe Mami Ashitey met haar bestofte hand over haar ogen was gegaan. Ik had het stofje moeten verwijderen – dat zou ook beter zijn geweest, want Naa Odarkors vingers trilden zo – maar het was te vroeg. Ik kon Naa Odarkors liefdevolle blik op haar vrouw niet verdragen, de tederheid van haar aanraking, de onbeduidendheid van Mami Ashiteys pijn. Toen ik wegkeek, was het al voorbij.

Geleidelijk aan hervatten alle vrouwen hun activiteiten: het vegen van het erf, het aanwakkeren van de vlammen of het kauwen van *kotsa*. Dat de tandelozen überhaupt nog *kotsa* in hun mond stopten! Zelfs ik gebruikte de kauwspoon alleen na

het eten, of soms om van een vieze smaak op mijn tong af te komen. Die oude vrouwen? Als ze samen één tand hadden, zou het al veel zijn geweest. En toch kauwden ze dag in, dag uit, alsof ze vergeefs probeerden een stuk kraakbeen fijn te krijgen!

Mijn baby lag onder een wit doekje en zou daarmee volkomen beschut zijn geweest tegen zowel het opwaaiende stof als de uitgespuwde rochels. Ik had gewoon op Naa Lamiley moeten wachten. Eeuwen later zou ik nog altijd niet weten wat me had bezielde. De armband was in elk geval al losgeknoopt. Ik hield hem in mijn rechterhand en telde de gouden parels met mijn duim.

Dertig, eenendertig, tweeëndertig... drieëndertig maanfases geleden, toen ik merkte dat de streep onder mijn navel weer donkerder begon te kleuren, liet ik niets onbeproefd. Eerst bad ik tot Jehova, de god van de witten, want er was me verteld dat hij afgunstig was, en ik dacht dat hij het vast bijzonder zou waarderen dat ik me met mijn verzoek eerst tot hem richtte. En dus had ik mijn ogen gesloten, mijn handen gevouwen en mijn lippen ijverig bewogen. Terwijl ik nog op mijn knieën zat, bedacht ik dat het een goed idee zou zijn om meteen als volgende de kustgodheid Ataa Naa Nyɔŋmɔ te huldigen, omdat de combinatie van het mannelijke 'Ataa' en het vrouwelijke 'Naa' beslist nog machtiger was dan de eenzijdigheid van Jehova. Uiteindelijk kon ik Ataa Naa Nyɔŋmɔ slechts één lied in het Ga aanbieden. Mijn stem kwam niet helemaal tot de hoge tonen, maar ik kende de tekst tenminste. Daarna deed ik de armband om, in de hoop dat de gouden parels ditmaal de overledenen zouden overtuigen mijn ongeborn kind te beschermen. Dat was in elk geval het onderwerp van het haastige gebed in het Arabisch dat mijn eerste moeder me lang, lang geleden had geleerd. In de stilte na het *du'ā'* kietelde ik mijn uitpuilende navel en had ik er het volste vertrouwen in dat mijn inspanningen ook Allah gunstig zouden stemmen.

Het was allemaal vergeefse moeite. De baby ging toch dood.

Wat was er zo mis met mij dat mijn kinderen niet kwamen om te blijven? Ik kon niets zien omdat mijn wimpers te zwaar waren van de tranen en de pijn, maar met mijn vingers en lippen kon ik toch zachtjes bidden. En toen ik de parels van de armband nog eens van voren af aan telde, werd het me duidelijk: mijn zoon hoefde niet zoals zijn broer voor hem helemaal naakt naar Asamando terug te keren. De gouden parels, die sowieso niet van mij alleen waren, moesten zijn taille versieren. En de gedachte dat de armband op die manier eindelijk naar mijn voormoeders zou terugkeren troostte me een beetje. Ik ging naast hem zitten. Het snoer was niet lang genoeg, dus ik trok voorzichtig drie draden uit de zoom van mijn omslagdoek. Met de uiteinden van mijn vingernagels bevestigde ik ze aan het snoer. Het witte doekje, dat bewoog in de lichte bries, vormde een nauwelijks zichtbare welving die er haast onschuldig uitzag. Ik raakte het heuveltje aan. Hard was het. Als een steen was het.

‘O!’ kreunde ik toen ik mijn hand terugtrok. Weer die linkerhand. De tandelozen waren ontzet. In twee stappen stond Mami Ashitey naast me. Ze gaf me een eerste harde klap en was teleurgesteld omdat de takken van de bezem naar haar gevoel te slap waren. Ze vloekte, draaide de bezem om in haar rechterhand en ranselde me af met de steel. Haar bewegingen waren snel en precies, alsof ze die al haar hele leven had ingestudeerd.

‘O, Mami!’ Mijn handen cirkelden boven mijn hoofd. ‘Stop alsjeblieft, o! STOP alsjeblieft!’

Ze had me vast gehoord – ze deed alleen maar alsof het groep van de andere tandelozen het mijne overstemde. Naa Odarkor knikte bij elke klap en stak geen vinger uit om haar vrouw ervan te weerhouden me te straffen.

Mami Ashitey raakte algauw mijn knie, op een bijzonder gevoelige plek, zodat mijn been naar voren schoot. Het ge-

beurde gewoon. Klap. Trap. En daar lag het witte doekje waar-
onder mijn zoon tot dan toe vredig had gerust naast een stijf
babylijkje. *Astaghfirullah*.

Een paar opgeschrikte kippen.

Vier tandeloze oudjes, een van hen met een bezem.

Een jonge vrouw met een bloedend voorhoofd.

Een zopas gestorven kind.

Zo ongeveer moet hij ons geregistreerd hebben, de witte
man van de zee...

Stratford-le-Bow, maart 1848

ik keek naar hem om.

Terwijl hij zich aankleedde. Eerst zijn kousen, daarna zijn
broek, nooit andersom. Daarna pas zijn onderhemd, na het
eerst twee keer te hebben geschud. Hij was bang dat zijn over-
hemd anders niet goed zou zitten. De toppen van zijn elegan-
te vingers gleden om de hemdsknoppen, de ene na de andere.
En hij beefde van woede. *Cher Charles*.

Ik had de ruzie met hem kunnen vermijden als ik hem op
alle punten gelijk had gegeven. Dat deed ik meestal, want het
was met name in die tijden bijzonder vermoeiend om met
mannen als Charles twistgesprekken te voeren. Mannen die
zichzelf eigenlijk als 'de goeden' beschouwden maar die niet
meer wisten uit welke richting – van de kant van de zwarten
of van de vrouwen – de volgende betwisting van hun door
God geschonken autoriteit zou komen, en die daarom maar
vast op alle fronten tegelijk streden. Zijn zekerheid dat hij
mij iets zinvols over het thema waarschijnlijkheidsbereke-
ning kon vertellen was volslagen bespottelijk. Kennelijk heb-
ben korsetten niet alleen op vrouwen een beknellend effect.
Ik hield de vraag 'Lieverd, wat gaat er eigenlijk in je hoofdje

om?’ voor mezelf en telde in gedachten tot tien.

Hij had een van mijn berekeningen voor de ‘analytische machine’ in zijn hand. Zijn leesbril balanceerde op het puntje van zijn neus.

‘Hm.’ Hij tikte met zijn wijsvinger op een van de regels.

Mogelijk is het onhandig van mij geweest om toen niet al te reageren.

‘Hier heb je een fout gemaakt,’ zei hij. ‘Er ontbreekt een komma.’

Ik had naar de passage gekeken zonder mijn hoofd te bewegen – en daarna weer naar hem. Ik besloot te antwoorden: ‘Dank je, schat.’

Ik was aan mijn schrijftafel gaan zitten, had mijn pen ter hand genomen, hem in de inktpot gedoopt en de ontbrekende komma toegevoegd aan ‘Zodra een analytische machine bestaat, zal die noodzakelijkerwijs de wetenschap de toekomstige richting wijzen.’

Hij knikte, zette zijn leesbril af en poetste hem met een ka-toenen zakdoek. ‘En wat wordt in die context eigenlijk met “analytisch” bedoeld?’

Ik herinner me dat ik naar hem had opgekeken en zijn ernstige blik verkeerd had geïnterpreteerd. Toegegeven, de voordracht die ik daarna hield was wat te lang uitgevallen. Zijn ogen waren glazig toen ik aan het einde kwam.

‘Ooit zullen we er zelfs muziek mee kunnen componeren!’ had ik gedweept. ‘De toepassingsmogelijkheden zijn onbegrensd!’

Wat belette hem om gewoon samen met mij blij te zijn? Wat een zieligaard, dacht ik. Hoe hij beledigd met zijn puntbaard had gespeeld terwijl hij antwoordde: ‘Als wat je daar beschrijft waar zou zijn, wás het allang door een wetenschapper ontdekt!’

Als ik op dat moment verder mijn mond had gehouden, hadden we nog eens kunnen gaan liggen, nog een poosje naast

elkaar in de warmte van mijn bed. Alleen, er komt een moment dat ook de allerlaatste vonk van gemaakte bescheidenheid is uitgetrapt.

‘Ja,’ knikte ik. ‘Je hebt gelijk. En die wetenschapper ben ik.’

Hij liep rood aan. Als antwoord op zijn vraag wat ik daarmee bedoelde, keek ik opzij en sloeg mijn ogen neer. Natuurlijk vond hij dat niet voldoende als excuus. Ik stond op van mijn schrijftafel toen hij zich afwendde en met grote theatrale gebaren zijn broek aantrok.

Ik weet dat ik iets had moeten zeggen. Ik zocht ook naar een geschikte zin. Maar ik wilde niet dat hij zag hoezeer zijn uitbarsting me amuseerde. Mijn voorhoofd begon te jeuken, precies op het moment dat zijn vertrouwen in mij weer een stukje afbrokkelde. Het zoveelste begin van het einde.

Zwijgend nam ik waar hoe allerlei stemmen in zijn hoofd bekvechtten. Sommige brulden en sloegen een vernietigende toon aan. Ze hekelden zijn ‘bijzondere vriendschap’ met mij. Een paar andere stemmen, die weliswaar minder luid maar ook verzoeningsgezinder klonken, probeerden zich eruit te praten door over de overweldigende aantrekkingskracht van de onbeantwoorde liefde te lamenteren. Maar de hardste stemmen waren duidelijk die van de onderlip. Ze concentreerden zich op mijn betweterigheid: ‘onbeschaamd’ en ‘ongehoord’ en ‘onbeschrijflijk’ waren alleen al de woorden die met een o begonnen.

‘Ach, Charles...’

Hij hield van de manier waarop ik zijn naam uitsprak: Charles. Tussen mijn lippen, met het uitsluitend voor zijn naam gereserveerde Franse accent, klinkt die als een gedicht, ja zelfs als een lofzang. Op een keer had Charles mij ‘Notre Dame’ genoemd. Zijn ogen waren dicht terwijl hij mijn onderarm streefde en zijn hoofd op mijn schouder liet rusten. Ik schraapte mijn keel, één keer maar; het volstond om hem ogenblikkelijk te doen ophouden.

‘... laten we alsjeblieft geen ruzie maken over mathematische futiliteiten.’

Ik ging achter hem staan. Mijn adem kriebelde de plek tussen hemsboord en haargrens waar zijn bleke huid nog blootlag. ‘Vertel me liever over David.’ Mijn lippen beroerden zijn nek. ‘Hoe gaat het met hem? En met zijn nieuwe vader, Murd...?’

Natuurlijk wist ik hoe hij heette. Bij elk van onze rendez-vous las Charles me voor uit zijn jongste manuscripten. Zo bracht hij telkens weer ongevraagd de realiteit van de Londen-
se straten mijn slaapkamer binnen. Op zulke momenten sloot ik mijn ogen. Ik liet zijn handelingen om me heen zweven en ze, gedragen door zijn visioenen, door zijn stem, langs mijn verstand heen tot diep in mijn hart doordringen. Zo leerde ik al zijn literaire personages waarderen – meer zelfs dan mijn eigen familie. De koddige David, die een stiefvader als Murdstone echt niet verdiende, zou ik meteen hebben geadopteerd. Dat Engeland talloze échte weeskinderen kende was een gedachte die ik makkelijk wist te verdringen. We hadden het zelden over het gezin waaruit ik afkomstig was. Of over zijn zeven kinderen. Of over mijn drie kinderen. Alleen als het echt niet anders kon, praatten we over de vreemde figuur met wie ieder van ons beiden was getrouwd.

‘Edward Murdstone.’

‘Murdstone,’ knikte ik, en ik kustte hem nogmaals op dezelfde plek. ‘Waarom moet dat personage zo verschrikkelijk, zo *afschuwwekkend* zijn?’

Ik voelde hoe zijn hart dreigde te ontploffen. Ik rook hoe het zweet op zijn bovenlip begon te parelen. Charles, dacht ik, kom toch gewoon weer bij me liggen. We hadden over literatuur en poëzie en andere bijkomstigheden kunnen mijmeren. We zouden hebben gelachen en elkaar hebben aangeraakt. We zouden hebben gezwegen en elkaar hebben gemist. Want zo lang we niets wezenlijks over onze ‘bijzondere vriendschap’

bespraken, waren juist die zeldzame vroegochtendlijke uren heilzaam voor hem. Naast mij. Dat was zijn plek. Natuurlijk onderschatte hij hoeveel kracht dat omzeilen van onaangename onderwerpen hem kostte, *cher Charles*. Hij draaide er in steeds kleiner wordende kringen omheen, kwam er de laatste tijd veel te dichtbij en brandde zich eraan. De geborgenheid die hij bij mij voelde was ongelukkig genoeg voor hem het gevaarlijkste aan de hele zaak.

Maar voordat mijn verzoeningsgezinde kant zich in mijn hoofd kon nestelen, nam mijn koppige kant het woord: waarom moest ik Charles aandacht schenken? Alleen maar omdat hij het aldoor nodig vond zijn gevoelens met mij te delen? Hij was toch een verhalenverteller! Het was zijn roeping om te verleiden en te verwarren. Wat moest ik zien in iemand die de godganse dag niets anders deed dan mensen manipuleren en daarvoor geld incasseren, onwaarheden en overdrijvingen de wereld in sturen en uitgerekend dáárvor beloond worden? Om nog te zwijgen van zijn obsessie met de situatie van de armen.

Mijn armen gingen zachtjes over zijn heupen. Er was geen reden tot haast. Wie zou me ook missen? Mijn vriendinnen? Mogelijk. Maar alleen als ze wisten wat ik hier aan het doen was. Mijn moeder? Laat me niet lachen! Ze was beslist blij dat ze met haar kleinkinderen in Ockham was, juist omdat ik er niet was. William? Tja. Sinds hij twee maanden geleden naar Frankrijk was vertrokken, had ik maar zelden een teken van leven van mijn echtgenoot ontvangen, steeds weer zonder aanwijzing dat hij spoedig zou terugkeren. Geen idee wat hij daar uitvoerde. Misschien miste Lizzie me. Die trouwhartige ziel. Ze was gisterochtend al stilletjes weggegaan zonder dat ik haar erom had hoeven vragen. Ze leek verbazingwekkend vaak sneller dan ikzelf door te hebben wat ik nodig heb. Mijn moeder had gelijk gehad: een betere kamenierster zou ik nooit vinden.

‘Ik ga m’n broer bezoeken,’ had ze geknipoogd – iets te vrouwelijk naar mijn smaak. ‘Ben morgen op tijd terug voor het middageten.’

Tot die tijd had ik in elk geval nog ongeveer negen uur en een paar onfatsoenlijke ideeën over de manier waarop Charles en ik die samen konden invullen. Geduldig en vol verwachting speelde ik met zijn hemdsknopen. Mijn vingers frutselden eraan, bijna had ik er eentje losgeknoopt en toen...

Paf!

Hij bevrijdde zich abrupt uit mijn omarming, zijn stropdas bleef los. Zoals ik hem kende, moest dit weer eens onze laatste ontmoeting zijn en moest ik hem – mijn god, één keertje maar, alsjeblieft! – eindelijk als een vastberaden man zien. Toen hij de deur opendeed, wierp hij een blik op mijn schrijftafel. Zijn ogen vernauwden zich, zijn neusvleugels trilden, hij verwenste me in kleurrijke bewoordingen. Ik hoorde hem niet en verstond hem nog minder. Zijn stem stierf weg achter mijn hoofdrekening:

$$h = \frac{1}{2} gt^2 \rightarrow t = \sqrt{\frac{2h}{g}} = \sqrt{\frac{2 \cdot 5,75}{9,8}} = \sqrt{1,17s^2} \approx 1,08s$$

(Of: hoe lang het geduurd zou hebben tot een boek op de straatstenen was beland als Charles het uit het raam had geslingerd, zonder rekening te houden met de luchtweerstand, linkerhand op schouderhoogte, 5,75 m boven trottoirniveau.)

Hij beende de trap af, en ik rende naar het raam. Even later zag ik hem de straat oversteken en in de stilte van de dageraad verdwijnen. Ik treurde er niet om dat hij weg was. Ik kende dat al, Charles en zijn pogingen tot vastberadenheid, het had me nog nooit overtuigd. Kunstenaars...

De vlam van de kaars op de vensterbank danste zachtjes, volkomen onverschillig voor wat er zojuist was gebeurd. Mijn weerspiegeling in de ruit leek wel een spook. Door mijn haar waaiden kale takken, door mijn nachtjapon scheen het zwak-

ke licht van de straatlantaarn. Ik moest erom glimlachen. Uitgerekend ik, die niet in spoken geloofde en al evenmin in religie, priesters of helderzienden. Ik geloofde alleen in cijfers, want die logen nooit. Het spook glimlachte terug...

Kohnstein bij Nordhausen, maart 1945

daarna verdween het.

Ik weet dus niet meer hoe pijn voelt. Een gestoten elleboog. Liefdesverdriet. Een schrijnende aars. Dat alles zou erop wijzen dat mijn lijf van mij was. Maar wat een raar concept! Kan ik niets mee. Het teken dat ik een leven ter wereld zou kunnen brengen is weg. Het is of mijn baarmoeder me uitscheldt: 'Je kijkt verdomme ook nooit uit! Je verlede bejje kwijt, je hede hebben ze va je gejat – ik smeer 'm nu en pak je toekomst mee!' Zelfs de armband van mijn moeder is weg. Rijksbezit. Net als ik. Niks is nog van mij.

Op die momenten trek ik me meestal terug in een roodachtige zwevende ruimte achter mijn oogleden. Daarvandaan kan ik het gebeuren vanaf zoiets als een wetenschappelijke afstand bestuderen. Ik kan het. Maar ik wil het niet. Ik wil het nooit.

Als het gebeuren 's nachts plaatsvindt en ik mijn gezicht naar het raam mag draaien, kom ik vaak tot op de maan. Daar blijf ik dan, huppel lichtvoetig rond en lik nieuwsgierig de bodem. Die zou naar poedersuiker smaken. Prachtig. Als het vroeg in de ochtend gebeurt en ik mijn haren los mag dragen, schud ik met mijn hoofd en stel me voor dat ze eindeloos lang en asblond zouden zijn. En ze zouden naar kersenvbomen en lavendel ruiken. Fantastisch. Na de middag zou ik een atlete worden en sneller dan de lichtsnelheid rennen! 'Übermensch!' zouden ze vergenoegd zeggen, mocht ik arisch zijn. 'Manwijf!'

zouden ze boos roepen, mocht ik een Afrikaanse zijn. 's Avonds, wanneer de tijd is ingedeeld in blokken van een kwartier en het in totaal hoogstens twee uur mag duren, denk ik keukenrecepten. Culinaire creaties met asperges in het zomerseizoen of met cantharellen als de temperaturen herfstig worden. Dat moet ik Beertje vertellen, denk ik, want Linde en ik wisselen graag recepten uit. Hoewel we maar traag aankomen, noemt ze me Dikkie en ik haar Beertje. Ik permitteer mezelf gevoelens voor haar toe te laten, omdat ik zonder haar geen dag langer in de Zevenendertig zou overleven. Verder voel ik niets.

Daarom is het mogelijk dat een van de gestreepten in de kamer staat zonder dat ik me afvraag hoe lang al. Of zelfs: hoe. Het is fenomenaal. Ze komen – om het kwartier – en ik merk er niets van. Deze lijkt niet ouder dan zestien. Zelfs nog sprietiger dan ik – wat te denken geeft...

ik zie hem door de kamer vliegen met een voetafdruk
op zijn achterste –
de vuist zou zijn toch al scheve neus tot moes slaan –
de vingernagels zouden erdoor rood geschminkt worden –
de uitgedroogde lippen zouden zich langzaam
over het hele gezicht verspreiden, terwijl
de handen zich om zijn nek wikkelden. Strakker. Hij zou
de lippen bekijken terwijl hij naar adem hapte. Als laatste zou hij
het schrille, oneindige lachen horen –
ik zou alles van zo dichtbij hebben geobserveerd –
ik zou innig hebben gewenst dat
ik voor deze fraaie executie
mijn tastzin terug kon krijgen...

Ik ga op de rand van het bed zitten. Ik merk dat hij nog pijn kan voelen. Alleen daarom zeg ik iets tegen hem.

‘We hebben namen voor jullie,’ fluister ik wanneer hij zijn

broek opendoet. Gehaast. Hij heeft tenslotte maar vijftien minuten, op dit ogenblik misschien zelfs nog maar dertien. ‘We hebben namen voor jullie. Dat zal jullie wel verrassen. Ook wij kunnen tellen.’

Nu hangt zijn penis, diepbedroefd en pijnlijk geraakt, tussen zijn benen. Wat doet die daar, vraag ik me af. Hij moet tussen *déze* benen zitten. Ik spreid de betreffende lichaamsdelen. Er komt geen leven in zijn penis, en de vijftien minuten zijn zo om. De gestreepte belandt in een *Dader of slachtoffer? Toch dader? Ben in elk geval veel meer slachtoffer dan zij. Toch?*-gedachtecirkel. Ik ken die blik. Tja, denk ik. Zo erg kun je ook weer niet slachtoffer zijn als je piemel nog van jou is. En omdat ik geen bezit heb, kan ik niet eens gelijk of ongelijk hebben. Ik bekijk het dus eenvoudig: een dader-noch-slachtoffer, een goed-noch-kwaad, een man-noch-kind, een niets.

In het gat in de deur, die mij en mijn bezoekers de illusie geeft van iets als een privésfeer, verschijnt een pupil, blauwgrijs omrand. Ik zie de zwarte pupil net voordat iemand op de deur beukt. Ik hoor het en versta het. Uiteraard weet ik dat de mannen daarbuiten er plezier in hebben ons bij het gebeuren te beloeren, maar de jongen staart met wijd opengesperde ogen naar de diepzwarte pupil. Schattig. Hij trekt zijn broek over zijn heupen en knoopt die zo vast rond zijn middel dat het lijkt alsof hij hem nooit meer wil uittrekken. Hij verdwijnt nog voor ik me zijn volledige nummer kan inprenten. De eerste cijfers: negen, nul, acht.

De volgende komt binnen. Wat een rode kop! Hij is drijfnaat van het zweet en stinkt naar dode vis. Ik sla nauwelijks acht op hem, zit gewoon nog steeds op de rand van het bed. Door de uitgebleven daden van Negen-Nul-Acht is er geen reden om iets te wassen of te desinfecteren, op te frissen of weer goed te leggen.

‘*Dzień dobry*,’ zegt de volgende, terwijl hij de deur achter zich dichttrekt. Het is vreemd. Hoewel ik geen verleden heb,

zien verrassend velen iets vaagweg Pools in me. Ik weet niet waar het aan ligt. Maar het gebeurt zo vaak dat het geen toeval kan zijn. Ik antwoord niet. Op die momenten is er niets 'goed', en ik denk niet in eenheden van de grootte van een 'dag'.

De Pool gaat naast mij op het bed zitten. Hij is groter en ouder dan zijn sprietige voorganger. Ik merk dat hij zijn hand op het been legt en de dij streelt. Zijn handpalm is plakkerig. Hij schraapt zijn keel, kust me op de wang en vraagt hoe hij me mag noemen. Ik hoor gekreun en geknars uit de kamer ernaast. Ik versta alles.

'Jak masz na imię?' herhaalt hij. De verdomde diepzwarte pupil verschijnt weer in het gat. Deze heeft geluk. Ik zal niet proberen hem pijn te doen. Ik ga gewoon liggen en richt mijn blik strak op die godverdomde diepzwarte pupil, zonder te knippen.

'Będę cię nazywał Ada,' fluistert hij, terwijl hij naast mij komt liggen. Met het puntje van zijn tong tast hij de oorlel af. Noem me hoe je wilt, denk ik. Ja, doe met dit lijf alles wat je wilt.

Deze kaars brandt nog.